

Sjællands Stifts almindelige skolemøder 1844-1934

Af Eva Tønnesen

Her i 2013 har der atter været livlig debat om den danske folkeskole i forbindelse med vedtagelsen af en ny lov for området. Det er der ikke noget nyt i. Men hvor langt tilbage i tiden kan vi egentlig føre denne debat om folkeskolen, og i hvilket forum foregik diskussionerne i vores lokalområde? Det vil denne lille artikel beskæftige sig med.

Folkeskolen og dens baggrund

Folkeskolen var blevet indført ved fire love gældende for landdistrikterne, købstæderne, København og Sønderjylland i 1814. Vi er endnu i enevældens tid under Frederik den 6.'s regering. Det var kongen med holdningen: "VI alene vide..."¹ Det betød, at der stort set ikke var debat om statsmagtens lovinitiativer, lige meget hvor indgribende de end var i folks hverdag, således heller ikke om de nye skolelove. Der var nemlig ikke trykkefrihed, så man kunne ikke skrive, hvad man ville i landets aviser eller udgive kritiske bøger. Her ville censuren straks gribe ind. Fra 1834 virkede den berygtede Christian Reiersen som censor.² Først efter indførelsen af trykkefrihed med Grundloven af 1849 (mere præcist defineret i Presseloven af 1851) forsvandt statsmagtens censur og Reiersens virke ophørte.

Tidligere enevældige konger havde gjort forsøg på at indføre en form for folkeskole. Det kendteste eksempel er rytterskolerne. Men hidtil havde det især været private initiativer, der havde båret frugt, ikke mindst i byerne. Når lovgivningen lykkedes denne gang, skyldtes det, at man, så hurtigt det kunne lade sig gøre, sørgede for at oprette det nødvendige antal skoler, også på landet. På Roskildeegnen havde man degneskoler i mange sogne.³ En enkelt er endnu bevaret, nemlig degneskolen i Svogerslev beliggende øst for kirken. Med den nye lov samt tilhørende bilag blev lærergerningen lagt i faste rammer med hensyn til ansættelsesforhold og løn, og ikke mindst blev det pålagt de lokale myndigheder at skaffe de nødvendige midler ude i lokalsamfundene ved en særskilt ligning og at føre tilsyn med skolegangen, så man sikrede sig, at børnene lærte noget. I et tilhørende bilag fik den enkelte lærer nærmere instrukser for undervisningen og forholdet til eleverne.⁴ Da der endnu ikke eksisterede kommunale

myndigheder, blev der i hvert sogn og hver købstad oprettet en skolekommission. Overholdelse af skolepligten blev indskærpet, ved at forældrene fik en mulkt, altså en bøde, hvis de fristedes til at holde børnene hjemme fra skolen for at lade dem arbejde i hus og hjem med markarbejde eller andet forefaldende arbejde, som man dengang satte børnene til. På denne tid blev børnearbejde anset for både naturligt og nødvendigt. Det var også vigtigt at kunne rekruttere uddannede lærere. Det var noget sværere. Man havde ganske vist haft seminarier siden slutningen af 1700-tallet, men de kunne slet ikke klare den store efterspørgsel. Mange steder var det ikke muligt at skaffe en uddannet lærer i de første år, så man måtte klare sig med ringere uddannede folk. Faktisk var der egne i landet, hvor det tog et par generationer at komme på højde med lovens krav. Manglende uddannelse i lærerstanden fremmede ikke ligefrem diskussionslysten.

Skolemøder

På Sjælland fik man inden for en kortere årrække ansat det nødvendige antal uddannede lærere, og efterhånden opstod der for, hvor lærerstanden kunne komme til orde og rejse debat om folkeskolen. I København stiftedes et pædagogisk selskab så tidligt som i 1820. Folkeskolens lærermøder opstod i 1830'erne, og de første møder var rent lokale med få deltagere. I 1840'erne tog bevægelsen for alvor fart, og der afholdes både møder med deltagere fra hele landet og møder med deltagere fra enkelte landsdele. Debatemnerne dækkede hele spektret fra løn- og ansættelsesforhold til selve undervisningen.⁵ Nogle steder mødte lærerne hård modstand fra deres foresatte. De gamle skolekommissioner var i mellemtiden blevet afløst af et mere demokratisk kommunalt styre indført ved en række nye love efter 1840. På landet indførtes sogneforstanderskaber (siden afløst af sogneråd) og i byerne borgerrepræsentationer (siden afløst af byråd).⁶ Disse råd blev nu lærernes foresatte. Næste administrative trin var skoledirektionen bestående af amtmand og provst. Der var en skoledirektion for hvert provsti. Øverst havde man det statslige kancelli, i 1848 afløst af Kirke- og Undervisningsministeriet, i daglig tale kaldt for Kultusministeriet. Denne modstand imod fagpolitisk arbejde fra en del af de kommunale myndigheder kombineret med lærernes lave løn og ringe sociale status gjorde, at der skulle mod til at deltage i disse fagpolitiske møder. I værste fald kunne en lærer miste sit embede.

Men ikke desto mindre var der en sej kerne af lærere, der organiserede skolemøder rundt omkring i landet i dette årti. En af grundene til diskussionslystens opløst netop på dette

Frederik 6. var interesseret i skolevæsen - også for menigmand. Derfor fik Danmark en folkeskolelovgivning i 1814. Malet af C.W. Eckersberg 1820.

tidspunkt er uden tvivl oprettelsen af Stænderforsamlingerne. Disse forsamlinger - en for hver landsdel - kan betragtes som forløbere for Rigsdagen (Folketing og Landsting). De havde ikke lovgivende magt, men kunne alene give den enevældige rege-

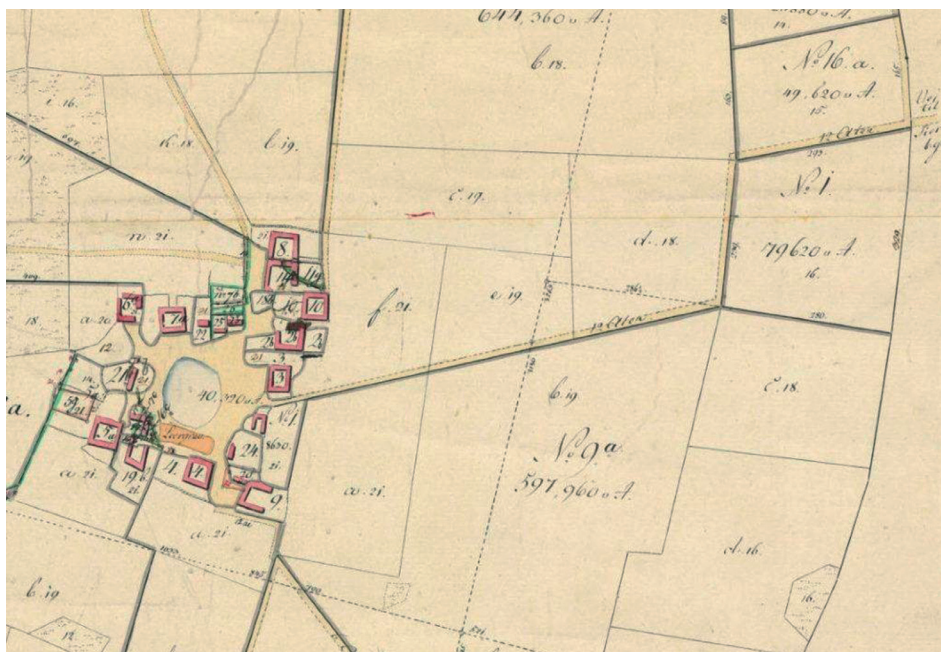
ringsmagt gode råd. Alligevel var diskussionslysten stor i disse forsamlinger, ikke mindst i den toneangivende forsamling, nemlig Stænderforsamlingen for Østifterne, der mødtes på Palæet i Roskilde fra 1835 til 1848. Her førtes blandt andet livlige debatter om folkeskolens indretning, og nogle af de stillede forslag blev faktisk hørt af myndighederne.⁷ Det gav inspiration til diskussioner i andre fora. En anden grund var måske netop det nye kommunale styre. Det blev nu de store bønder i sognet, hvad enten de var selvejere eller fæstebønder, der kom til at sidde på pengeskassen, og de havde nok heller ikke så stor forståelse for, at fattigfolks børn skulle sidde på skolebænken frem for at arbejde for føden. Så der var stadig behov for en diskussion af folkeskolens indretning på sogneniveau.

Skolelærermødet i Sjællands Stift

Det første skolemøde i Sjællands Stift, der dengang omfattede hele Sjælland, blev holdt i Roskilde 3. pinsedag, den 28. maj 1844. Det blev kaldt for "Skolelærermødet i Roskilde". Initiativet udgik fra formanden for Det pædagogiske Selskab i København, krigsassessor A. Jacobi, der var lærer ved de militære kaserne-skoler, og to formænd, der kom fra lærerforeningerne i de gamle herreder i Roskilde Amt, nemlig lærer J. Peetz fra Kamstrup i Vor Frue sogn og lærer Ph. Hoffmann fra Vindinge i sognet af samme navn.⁸ Den første var formand for Sømme Herreds Lærerkreds, idet Kamstrup lå i Sømme Herred, den anden for Tune Herreds Lærerkreds, da Vindinge lå i Tune Herred. Et herred var en selvstændig administrativ enhed. I det gamle Roskilde Amt var der fire herreder, Voldborg, Sømme, Tune og Ramsø Herred. Hvert herred bestod af et varierende antal sogne. De omtalte lærerkredse i herrederne i Roskilde Amt var blevet oprettet omkring 1840. Det var faglige foreninger, der havde til formål at tale lærernes sag over for myndighederne, en slags forløber for de egentlige fagforeninger, der først opstod i slutningen af 1800-tallet. Danmarks Lærerforening stiftedes således i 1874. Lad os se lidt nærmere på de to lokale formænd og deres lærergerning.

Lærer Peetz i Kamstrup

Lærer Johan Peter Christian Peetz var ifølge folketællingen fra 1845 født 1788 i København som søn af en marskandiser. Han var seminariuddannet, og det kan næsten kun være fra Blaagaards Seminarium, der lå på Nørrebro i årene 1790 til 1808. Ser man i embedsbogen for Kamstrup Skole figurerer Peetz allerede på første side af protokollen, der er taget i brug i 1809. Han var således kun 21 år gammel ved ansættelsen. Folketællingen fra 1845

Skolen og skoleloddet havde matrikelnummer 1 i Kamstrup, da det var landsbyens fineste hus. Som det fremgår af kortet, lå den trelængede skole lige øst for gadekæret. Matrikelkort over Kamstrup 1860. Kort- og Matrikelstyrelsen.

giver os endvidere følgende oplysninger: Kirkesanger og skolelærer Peetz var da 57 år og gift med en 15 år yngre kone ved navn Sophie. De havde fire børn på hhv. 5, 7, 10 og 23 år samt et plejebarn på 12 år. Det store aldersmæssige spring mellem ældste og næstældste barn skyldes sikkert, at et par af deres børn var døde som små. Der var endnu i begyndelsen af 1800-tallet stor børnedødelighed i Danmark. Desuden hørte der en ældre karl og en ung tjenestepige til husstanden. Læreren havde naturligvis også embedsbolig i Kamstrup. Som sædvanligt var det en del af skolebygningen. Tjenestefolkene var nødvendige som følge af embedets jordtilliggende.

I det bevarede arkiv fra Kamstrup Skole findes også en såkaldt offerbog over lærerens indtægter fra menigheden i forbindelse med de store kirkelige fester, jul, påske og pinse, og de såkaldte accidenser, en slags gebyr eller erkendtligheder ydet i forbindelse med kirkelige handlinger, såsom dåb og bryllupper, hvor læreren deltog som kirkesanger. Bogen er påbegyndt i 1866 og ført med rystet hånd. Det er tydeligt, at skriften bliver mere og mere ulæselig. Den rystede skrift afløses i begyndelsen af 1871 af en fast skrift. Lærer Peetz havde endelig i en alder af 83 år måttet

bekvemme sig til at overlade undervisningen til en yngre hjælper lærer. Han døde et par måneder senere, den 26. marts 1871. Sætter man en generation til 30 år, havde han faktisk undervist landsbyens børn gennem 3 generationer. Af kirkebogen fremgår det, at han var blevet udnævnt til dannebrogsmand for sine for-tjenester.

Lærer Hoffmann i Vindinge

Lærer Philip Wilhelm Hoffmann var blevet ansat som kirkesan-ger og skolelærer i Vindinge Skole den 19. juli 1828 i en alder af 25 år. Han var også født i København og seminarieuddannet, men fra Jonstrup Seminarium i Ballerup. Han havde dog kun be-stået med 2. karakter.⁹ Det var heller ikke nogen særlig fremra-gende udtalelse, han fik fra biskop Mynster, da denne var på vi-sitats (inspektionsbesøg) den 26. juni 1835. Biskoppen skrev i den anledning, at han havde fået det hovedindtryk, at læreren ikke var videre opvakt.¹⁰ Hoffmann katekiserede - underviste i kristendomslære - søvnt og mest ved opremsning, så han må have været temmelig kedelig at høre på. Til gengæld var han rig-tig god til gymnastik, et fag, der også var blevet indført med skolelovene af 1814 – dog kun for drenge i første omgang. Der var indrettet en særlig eksercerplads til børnene i Vindinge med diverse redskaber tæt på skolen, hvor de kunne træne.

Ved folketællingen i 1845 var Hoffmann 42 år og gift med en jævnaldrende norskfødt kone, som hed Mette. De havde seks børn i alderen fra 4 til 17 år. Også her hørte der en tjenestepige til husstanden, men ingen karl. På denne tid var lærerlønningerne generelt ikke fulgt med prisudviklingen og derfor meget dårlige. Samme ringe standard gjaldt mange skolebygninger. Hoffmanns egen skole blev af biskop Mynster efter en ny visitats i 1851 be-skrevet som "rummelig, men ellers kun nogenledes".¹¹ Den lå li-gue vest for kirken og var blevet opført omkring år 1700, så det var en af de gamle degneskoler. Den havde gennemgået en større re-novering i 1813-14 for at leve op til skolelovens nye krav.¹² Men siden var der stort set ikke gjort noget ved bygningen. I samme referat af visitatsen fra 1851 blev Hoffmann beskrevet som sva-gelig, skønt han kun var 48 år gammel. Undervisningen var hel-ler ikke blevet bedre i de forløbne 16 år. Det gik ikke for godt med undervisningen i øverste klasse, og i underste klasse var den di-rette ringe. Sogneforstanderskabet i Reerslev-Vindinge Sogne-kommune kunne ikke så let komme af med læreren, da man ikke havde kaldsretten, men skolebygningen kunne man gøre noget ved. I 1857 besluttede sogneforstanderskabet derfor, at Vindinge Sogn skulle have en ny skole, der kunne leve op til tidens krav.¹³

Vindinge Skole bygget i 1857. Her tilbragte lærer Hoffmann sine sidste år i embedet som landsbyens lærer, indtil han fratrådte i 1861. Bygningen ligger hvor vejen Ved Kirken munder ud i Tingvej. Ca. 1930. Ukendt fotograf. Vindinge Lokalhistoriske Forening og Arkiv.

Det var for pinligt, at biskoppen skulle klage over skolebygningen. Hoffmann fik derfor de sidste fire år af sin lærergerning i en helt ny skole med lærerbolig imod syd og skolestue imod nord. Bygningen blev solidt bygget og ligger der den dag i dag, men er nu indrettet kun til privat beboelse. Han forlod embedet i 1861 i en alder af 58 år, udslidt og gammel før tiden, i hvert fald når man sammenligner ham med lærer Peetz, der holdt til at under vise i over dobbelt så mange år.

Møderne beskrevet i protokollerne

Men tilbage til skolemøderne. Der eksisterer en række gamle protokoller, der er ført på skolemøderne i Sjællands Stift siden 1844. Heri har skoleinspektør Joakim Larsen i 1894 skrevet en beretning om bevægelsens første 50 år. Han indleder sin beretning med at karakterisere bevægelsens første år, hvor der var en meget ringe debat om folkeskolen. Han skriver: "Lærerforeninger og Lærermøder i Danmark ere en Frugt af det Liv, der vaagnede i de nærmeste Aar efter 1830 paa Skolens saa vel som paa andre Samfundsområder. Før den tid vare de saa godt som ukendte. Da skolevæsenets nuværende Ordning grundlagdes i Aarhundredets Begyndelse, var det Godsejere, Præster og Statsembeds-

mænd, som drøftede Skolens Anliggender og gennemførte dens Organisation. Der hengik omtrent en Menneskealder, inden Folkeskolens Lærere havde Modenhed nok til at tage selvstændig Del i den pædagogiske Forhandling; thi de Lærermøder, som tidligere holdtes hist og her, f. Eks. paa Holsteinsborg, skyldtes ikke Lærernes, men deres Foresattes Initiativ”.

3. pinsedag blev næsten fast mødedag i de næste mange år. Mødestedet var Roskilde i perioden 1844 til 1856. Man mødtes først hos gæstgiver Johansen i Læderstræde, siden – formodentlig fordi man blev for mange – i Roskilde Katedralskoles solennitetssal. Dernæst vekslede mødestedet en årrække mellem Ringsted, Roskilde og Slagelse for igen at ende i Roskilde fra 1871. Nu blev Hotel Prindsen rammen om møderne. De første år var det endnu under den navnkundige hotelvært kaptajn Sveistrups regimente i den gamle hotelbygning på Algade.

Organisatorisk valgtes en bestyrelse, der tog sig af økonomien og planlagde næste årsmødes dagsorden. På selve mødet valgtes en ordstyrer, der efter tur gav de indkaldte foredragsholdere ordet, hvis der var flere, og styrede den efterfølgende debat, der kunne være ret så livlig. I en lukket forsamling blandt standsfæller kunne man tillade sig at være mere åbenmundet. Efter 1849 kunne man endelig tillade sig at kritisere myndighederne åbenlyst, hvis man havde behov for det.

Første skolemøde 1844

På det første møde i 1844 var det de tre initiativtagere, der hver påtog sig at komme med et debatoplæg. De bevarede embedsarkiver fra henholdsvis Kamstrup og Vindinge Skole afslører, at de to lokale lærere havde nok af debatemner at tage fat på blot ved at lade sig inspirere af deres eget virke som skolelærere i en typisk landsbyskole. Emnerne spændte fra et forslag til en reform af skolevæsenets øverste ledelse til en drøftelse af lærernes ringe aflønning. Lærerne fik som nævnt tillagt en lille jordlod, som de selv skulle dyrke. Endvidere fik de det såkaldte højtidsoffer og accidenser. Det kunne enten ydes i naturalier - en tønne kartofler eller måske en gås - eller i penge. Det sidste blev efterhånden det mest almindelige, men uanset ydelsens indhold kunne det godt føles som en almisse af modtageren. Deltagerne var optimistiske nok til at sende en såkaldt petition (en form for bønsskrift) til Stænderforsamlingen for Østifterne i håb om, at denne forsamling kunne formidle ønskerne videre til den enevældige regering. Men hverken denne eller de efterfølgende henvendelser, der indsendtes i skolemødernes første pionertid, førte til ændringer af skolevæsenet.

Fra 1871 holdt skolemøderne til på det gamle Hotel Prindsen. Hotelværten, kaptajn Sveistrup, levede stadig, men havde bortforpagtet sit hotel. Efter hans død i 1874 blev hotellet nedrevet og et nyt hotel opført i 1876, hvor lærerne kunne fortsætte med at komme. Affotografering ved Kristian Hude efter ældre dato. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Efter at man var færdig med den alvorlige del af dette første årsmøde, de faglige debatter, gik man over til det mere fornøjelige, nemlig en rundvisning i Roskilde Domkirke efterfulgt af et festligt fællesmåltid med sange og taler. Deltagerne var så ovenud tilfredse med arrangementet, at alle håbede, at disse skolelærermøder kunne blive en fast tradition, og det blev de.

Fokus ændres i 1867

Som det fremgår af navnet "Skolelærermødet i Roskilde", var de første møder faktisk kun præget af lærerstanden selv. Med navneskiftet i 1867 til "Sjællands Stifts almindelige Skolemøde" prøvede man at lægge kursen lidt om. Nu skulle møderne tjene til af fremme interessen for skolens arbejde i lokalsamfundet og knytte forbindelse mellem skole og hjem. Det skulle ikke længere være rene lærermøder, men i lige så høj grad være forældrenes og andre skoleinteresserede personers forum for udveksling af information og idéer inden for den danske folkeskole på Sjælland.

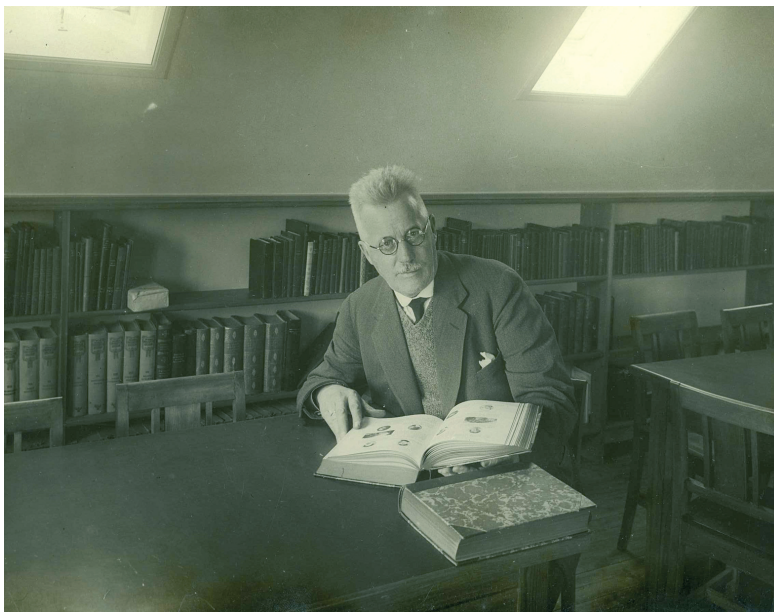
Man fortsatte traditionen med at indlede mødet med et de-

Førstelærer H.P. Hansen, Roskilde Markskole, fotograferet sammen med sin kone og sine elever foran skolen. Ca. 1920. Ukendt fotograf. Roskilde lokallhistoriske Arkiv.

batoplæg, der indbød til drøftelse af et bestemt emne. Det skulle dels være aktuelt og dels angå folkeskolen. Oplægsholderne spændte vidt, fra universitetsprofessorer og teologer til lærere og almindelige lægfolk. Mødernes emner var lige så mangfoldige. Af og til afspejlede emnerne udviklingen i samfundet i en sådan grad, at man ud fra oplæggets titel nemt kan gætte året.

På det andet møde i 1845 havde oplægsholderen, cand. theol. F. Frølund, valgt at tale ud fra titlen: "Hvormed skal Folkeskolelæreren styrke sig til at bevare Tilfredshed med sin Stand, en fyrig Gavnelyst og et frejdigt Mod i sin Embedsvirksomhed under de mangfoldige Tryk og Hindringer, som han har at kæmpe mod?" Med få ændringer i formuleringen - nødvendiggjort af den sproglige udvikling gennem mere end et århundrede - kunne titlen have været brugt i 2013 af den nuværende formand for Danmarks Lærerforening til et højaktuelt indlæg i striden om lærernes overenskomst. Debatoplægget med titlen "Hvorledes skal Demokratiet gøre sig gældende i Skolens Indretning?" ved mag. art. A. Steen kan næsten kun være fra året 1849, hvor Danmark fik en fri forfatning, og det er det. Går vi til 1864 er debattemnet: "Er tysk en Hindring og Fordærvelse for dansk-nordisk Oplysning?" ved folketingsmand P. E. Olsen, altså en debat, om

Den sidste formand for skolemøderne, førstelærer H.P. Hansen fra Roskilde Markskole, fotograferet i skolebiblioteket i 1930'erne. Ukendt fotograf. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

der overhovedet skulle undervises i tysk mere i folkeskolen. Dels var de tysktalende dele af landet ved at blive udskilt, og dels var der en voldsom modstand imod alt, hvad der var tysk, som vi også så det efter besættelsestidens afslutning i 1945, at mange ønskede helt at slette tysk af skemaet. Af andre emner kan nævnes nytten af offentlige eksaminer i folkeskolen (1858), et mere frugtbart samvirke mellem lærer og forældre (1875) om skolemateriellet (borde og stole) var forsvarligt for børnene at sidde ved og på (1880). Lad mig slutte denne gennemgang med emnet fra 1890 ved dansk historieforsknings "grand old man", Kr. Erslev, der indførte kildekritiske studier ved universitetet. Hans oplæg hed: "Moderne historie-granskning og dens resultater". Erslev ønskede også kildekritik i historieundervisningen.

75. skolemøde i 1919

1919 afholdtes det 75. skolemøde, ligeledes i Roskilde. Formanden, førstelærer H. P. Hansen fra Roskilde Markskole, bød velkommen til over 360 deltagere, der var forsamlet i Hotel Prindsens festsal. Deltagertallet var normalt på ca. 300. Man lagde for med regnskabet for at få det ubehagelige til side først. Det viste nemlig, at der var et underskud på 38 kr. og 22 øre. Derfor havde

bestyrelsen set sig nødsaget til at sætte prisen for deltagelse i mødet op til 1 kr. for hele mødet, 75 øre for at overvære foredrag og kirkekoncert i Roskilde Domkirke og 50 øre, hvis man kun ville deltage i det sociale samvær om aftenen. I alt blev der solgt 765 adgangstegn, idet mange deltagere valgte debatterne fra.¹⁴

Debatemnet om formiddagen var: "Undervisning i Modersmålet" ved seminarieforstander J. Byskov, et evigaktuelt emne. Den livlige debat, der fulgte, viste, at lærerne ikke længere var bange for offentligt at modsige autoriteterne. De stod frejdigt frem og sagde deres mening. Lærerne var i de forløbne 75 år blevet en selvbevidst stand. De havde indset, hvor vigtigt det var at diskutere med fagfæller, at holde sig à jour med samfundsudviklingen og fortsat at dygtiggøre sig. Møderne havde også tjent til at fremme interessen for skolen i lokalsamfundet og knytte forbindelse mellem skole og hjem. Dette forhold afspejledes også i bestyrelsens sammensætning i de senere år, hvor halvdelen var lærere og resten lægfolk, altså forældre.

Førstelærer H. P. Hansen, Markskolen

Førstelærer H. P. Hansen, der tillige var radikalt byrådsmedlem med stor indflydelse i byrådet, kom til at præge møderne i 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne. Endnu i 1920'erne var der god tilslutning til skolemøderne, men efter 1930 ebbede interessen ud. Forklaringen er nok den, at der i mellemtiden var kommet flere elever, flere skoler og dermed flere lærere. Man var blevet mange nok til at tage debatterne lokalt i mindre fora. Samtidig gjorde væksten i fagpressen, at man var bedre orienteret, og derfor ikke havde behov for at mødes med fagfæller til store årsmøder. Under alle omstændigheder måtte bestyrelsen efterhånden kæmpe med et ret stort underskud. Udgifterne steg, men omvendt kunne man ikke bare sætte entréen i vejret, hvis man ville bibeholde den brede tilslutning.

Traditionen dør 1934, men nye fora opstår

Ved det sidste møde, den 22. maj 1934, deltog kun 142 personer. Referatet fra mødet i Roskilde Tidende, der tidligere havde været utrolig fyldigt, var nu svundet ind til en notits om, at mødet havde fundet sted. Desuden bragtes en liste over den genvalgte bestyrelse. Notitsen sluttede med formandens ønske "... om, man i hvert fald nåede de 100 år med skolemøderne i Roskilde ...".¹⁵ Dette ønske blev desværre gjort til skamme, men 90 år er også en post, ikke mindst når man betænker, hvordan lærernes faglige organisationer havde vokset sig stærke i de mellemliggende år både nationalt og lokalt.

Lærerne havde andre fora, hvor de kunne drøfte deres faglige problemer, men hvad med skole-hjem samarbejdet? Med nedlæggelsen af skolemøderne havde man mistet et nyttigt forum til debatter mellem lærere og forældre. Det følte som så stort et savn for især forældrene, at der allerede i 1935 dannedes en forening, der kunne videreføre dette vigtige arbejde med at udveksle synspunkter mellem skole og hjem, nemlig foreningen "Forædreraadenes Sammenslutning", der siden tog navneforandring til "Skole og Samfund". Foreningen eksisterer den dag i dag, men skiftede i 2010 navn til "Skole og Forældre". Foreningen deltager stadig aktivt i debatten om folkeskolens rolle i samfundet og har således vist sig at være en værdig arvtager af skolemødernes rolle som debatforum.

Noter:

- 1 Danmarks Konger. S. 412.
- 2 Dansk Biografisk Leksikon. Bd. 19.
- 3 Sjællands Degnehistorie. S. 29-34.
- 4 Anordning for Almue-Skolevæsenet paa Landet i Danmark af 29. Juli. 1814. Bilage til Anordning for Almue-Skolevæsenet paa Landet i Danmark af 29. Juli. 1814.
- 5 Salmonsens Konversationsleksikon. 2. udgave. Bd. 16 (lærermøder).
- 6 Kommunal opgaveløsning 1842-1970.
- 7 Gengivet i Stændertidende, årgang 1844.
- 8 Sjællands Stifts almindelige Skolemøde. Årsmødeprotokollen 1844.
- 9 Bering, Jens: Beskrivelse over Landsbyskolens offentlige Lærerem-beder. 1. del. 1859. S. 16.
- 10 Kornerup, Bjørn: Biskop J. P. Mynsters Visitatsdagbøger 1835-1853. Bd. 1. 1937. S. 15.
- 11 Sjællands Stifts bispeembede. Biskop Mynsters visitatsbøger. 1835-1854.
- 12 Syn på Vindinge Skole. 1813. Roskilde lokalhistoriske arkiv.
- 13 Reerslev-Vindinge Kommune. Forhandlingsprotokol over sogneforstanderskab og sogneråd. 1842-1873.
- 14 Roskilde Tidende. 10. juni 1919.
- 15 Roskilde Tidende. 23. maj 1934.

Kilder:

Folketællinger for Vindinge og Vor Frue Sogne.
Kamstrup Skoles Embedsbog 1809-1838.
Kamstrup Skoles Offerbog 1866-1908.
Kirkebøger for Vindinge og Vor Frue Sogne.

Reerslev-Vindinge Kommune. Forhandlingsprotokol over sogneforstanderskab og sogneråd. 1842-1873
Roskilde Tidende. Referater af skolemøderne 1844-1934.
Sjællands Stifts almindelige Skolemøde. Årsmødeprotokoller 1844-1934.
Sjællands Stifts bispeembede. Biskop Mynsters visitatsbøger. 1835-1854.
Tidende for Forhandlingerne ved Provindsialstænderne for Sjællands, Fyens og Lollands-Falsters Stifter samt Island og Færøerne. Kbh. 1835-48.
Vindinge Skoles Arkiv 1806-1813 (specielt om skolebygningen og brændsel).

Litteratur:

Danmarks Konger. Under redaktion af Knud Fabricius. København 1954.
Dansk biografisk leksikon. Red. af Poul Engelstoft og Svend Dahl. J. H. Schultz Forlag. Kbh. 1933-1944.
Folkeskolen. Årg. 1906-. (Udkommer stadig)
Kommunal opgaveløsning 1842-1970. Redigeret af Jan Kanstrup og Steen Ousager. Odense Universitetsforlag. 1990.
Pedersen, Anders: Sjællands Degnehistorie: et Bidrag til de svundne Aarhundreders Personal- og Kulturhistorie. Historisk Samfund for Præstø Amt, 1991.
Salmonsens Konversationsleksikon. 2. udgave. 1915-1930.
Skole, dannelse, samfund: festskrift til Vagn Skovgaard-Petersen 31. maj 1991. Red. af Harry Haue. Odense, 1991.
Svogerslev gamle degnebolig: en foreløbig beskrivelse. Af Mette Berglund og Torben Engelbrecht. Kunstakademiets Arkitektskole, 1989.
Vindinge skole. Redaktion: Helge Land Hansen m.fl. Vindinge Lokalhistoriske Forening, 2004. (Vindinge lokalhistoriske Tidende, 11/2004).
Vor Frue Skole, 100 år: den levende skole: af Vor Frue Skoles historie. Redigeret af Solvejg Birkedal Nielsen og Louis Hansen. Vor Frue Skole, 1991.

Hjemmesider og andre Internetkilder:

Danmarks Lærerforening: www.dlf.org.
Gyldendals åbne encyklopædi: www.denstoredanske.dk
Sct. Jacobs Kirke: www.varde-kirke.dk.
Skole og Forældre: www.skole-foraeldre.dk.